

Preken 7. august 2016

12. S i treenighet

Kapellan Elisabeth Lund

Tekst: Joh 4, 27-30.39-43

Hva kan få et menneske til å juble over å bli avslørt?

Prekenteeksten i dag handler om ei dame som mange av oss har hørt mye om. Vi kaller henne kvinnen ved brønnen eller den samaritanske kvinnen, men i den ortodokse tradisjonen har hun fått et navn. Hun er Fotini, som betyr hun som bærer lyset.

Og det er noe veldig fint med at hun kalles hun som bærer lyset, for hun var ei dame man kan si at levde i mørket. Hun var innestengt i den skammen hun gikk og bar på. En skam over det livet hun hadde, som gjorde at hun holdt seg for seg selv. Eller kanskje fellesskapet holdt henne utenfor også. Hun gikk ihvertfall til brønnen for å hente vann på den varmeste tiden på dagen. Da visste hun at ingen andre gikk ut dit, og at hun kunne slippe å forholde seg til de andre kvinnene.

Skam gjør oss ufrie. Det er en slu følelse, som ofte lyver til oss om hvordan virkeligheten er. Skammen vrir på sannheten og kan få oss til å tro at vi ikke er noe verdt.

Noen kaller skammen for vår tids folkesykdom nummer en. NRK har til og med laget en egen TV-serie om Skam som sees av utrolig mange i alle aldre, selv om den handler om ungdommer og deres liv. Og jeg har lyst til å snakke litt om skam i dag.

For halvannet år sida jobba jeg en periode som studentprest, og en viktig del av jobben var å ha samtaler med studenter som ville jobbe med livet sitt. Da lærte

jeg enda mer om hvor mye skammen vi har i livet påvirker selvbildet vårt. Skam henger nøye sammen med det å ikke føle seg bra nok.

Psykolog Gry Stålsett skriver, og holder masse kurs og foredrag, om skam. Både om det som gjør mennesker syke, og om den skammen de fleste av oss kjenner igjen. Men også det som er bra med at vi eier skam i livet.

Hun sier blant annet at den sunne skammen fører til respekt for andres grenser og den gir verdighet.

Men den usunne skammen er den snikende, ugne, uvelheten og den dype smerten som ligner på kjærlighetssorg.

Mange får ikke med seg at skam kan være en følelse som kan være forbigående som alle andre følelser. Skammen kan derfor bli sittende som en definisjon på hvem jeg er. Jeg ER feil, sier skammen. Og den kan gi et korridorsyn på framtiden; slik som jeg er nå eller så mørkt som det ser ut nå, slik blir framtiden.

Den usunne skammen fører til tilbaketrekning, isolasjon og ensomhet.

Den får oss til å bedøve oss enda mer, drikke mer og flykte. For noen kan den føre til et raseri som retter seg utover, enten verbalt eller fysisk, som krenker andre og blir skamløse i atferd.

Eller den retter seg innover og blir selvstraffende. Den selvstraffende skammen kjører den indre filmen og setningene om igjen og om igjen: Å så teit jeg er, så patetisk, så mislykket, så tragisk, så dum og så kjedelig.

Skammen gnager seg inn og jager oss inn i mørket. For ingen skal får se hvor udugelige vi føler at vi er.

Den samaritanske kvinnen, Fotini, kom til brønnen med vannkrukka si, og trodde hun skulle få være helt alene. Men Jesus var på vei gjennom Samaria, og hadde stoppet for å ta en pause der ved brønnen. De to begynte å prate sammen. Hun hadde gått til brønnen for å finne vann, men finner mye mer. Hun møter en mann som ser hvem hun er, en hun ikke kan gjemme seg for. Han kan fortelle

henne at han vet at hun har hatt fem menn, og at den hun har nå ikke er hennes egen mann. Men han gjør det med en så stor respekt og kjærlighet.

Hun blir sett akkurat sånn som hun er, og elska.

Sånn er Jesus. Sånn møter han mennesker. Og gjennom hans blick tror jeg Fotini får øynene opp for at hun er veldig mye mer enn det skammen har fortalt henne. Hun ser seg selv utenfra, som det gusbarnet hun er. Hun er avslørt, men sannheten gjør henne fri. Jesus har satt ord på den største skammen i livet hennes, men hun har også fått hjelp til å løfte blikket. Til å se at hun er elska.

Gry Stålsett beskriver også en vei ut av den lammende skammen. Det er en sammensatt vei å gå, men det handler blant annet om å bli bevisst på følelsene, og om det å se seg selv og sin situasjon fra flere perspektiver.

Det kan også handle om å se oss selv med Guds øyne.

Det er som regel en lang prosess, men jeg kjenner meg veldig heldig som er prest, og som av og til får være en som hører om menneskers vei ut i friheten.

Folk som jeg vet har jobbet seg gjennom mye, men så har tatt imot noe fra Gud og mennesker som viser veien ut i lyset.

Jeg har opplevd det selv også, hvordan både det å jobbe med meg selv og et møte med Jesus kan sette meg fri. Fra skam og andre ting.

Og samtidig er det sjelden sånn at dette er noe som skjer en gang for alle, og så er man fri. For de vonde følelsene og tankene kan vikle seg om oss igjen og vi må hele tiden holde veien til Jesus åpen ved å snakke med ham om hvordan livet er. La ham få lede oss til lyset. Og også kanskje gå til samtaler med en sjelesørger eller en terapaut, hvis vi har behov for det.

Fotini gikk ut til brønnen alene, i sitt eget mørke, men så lot hun vannkrukken stå der ute. Det hun hadde kommet for å gjøre, var ikke så viktig lenger.

Etter å ha møtt Jesus, og sett seg selv sånn hun egentlig er, fylles hun av lyset.

Og Fotini, hun som bærer lyset, går inn til byen, inn i fellesskapet igjen. Ut av

ensomheten. Og hun deler med alle at hun har møtt en som har fortalt henne alt hun har gjort. En hun skjønner at er Messias, frelseren. For han har satt henne fri.

Og folk må har merka forandringen, for de hører på henne og oppsøker Jesus de også. Og så forteller de Fotini at nå tror de ikke lenger bare på grunn av det hun fortalte. Nå har de selv hørt ham, og vet at han virkelig er verdens frelser.

Vi er velkommen til Jesus. Til å lytte til hans Ord, til å dele med ham hvordan vi egentlig har det og til å slippe ham til inn i livet vårt. Han som er verdens lys. Etterpå kan vi få komme fram hit med alt som er sant om oss, som enkeltmennesker og som fellesskap, og vi kan ta imot Jesus i nattverden. Slippe inn lyset.

Vannkrukka til Fotini ble stående der ved brønnen. Jeg liker å tenke at da hun trengte vann igjen, kanskje dagen etter, så kom hun ut til brønnen og til krukka sammen med alle de andre kvinnene. Hun løfter blikket og smiler til dem, og de tar henne inn i fellesskapet.

Vi har ansvar for å ta hverandre inn i fellesskapet, for å vise hverandre at vi er bra nok. Vi har ansvar for å se hverandre sånn Gud ser oss. Med kjærlighet og respekt.

I dag har vi også tatt imot to nye medlemmer av fellesskapet. Øivind og Norah. Så la oss vandre i lyset og leve i kjærlighet. Også som forbilder for dem og alle som vokser opp i dag. Så vi kan være med på å bekjempe den ødeleggende skammen både i våre egne liv og i andres.

Vi følger han som kan sette oss fri.

Amen.